

Атаманчук Н. М. Вияв творчого потенціалу вихованців позашкільних установ / Н. М. Атаманчук // Актуальні проблеми психології особистості на європейському просторі, 15 лютого 2018 р.: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 100-річчю від дня заснування Кам'янець- Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Кам'янець- Подільський: Медобори-2006, 2018. – С.14-18.

Атаманчук Н. М.

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри загальної, вікової

та практичної психології

Полтавського національного педагогічного

університету імені В. Г. Короленка,

м. Полтава (Україна)

ВИЯВ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИХОВАНЦІВ ПОЗАШКІЛЬНИХ УСТАНОВ

Проблема розвитку творчих здібностей, виховання творчої особистості в наш час є досить актуальною. Це, передусім, пов'язано з потребою суспільства в неординарній творчій особистості. Навчання і виховання юних талантів нині викликає гострий інтерес. Саме тому, досить важливим є виявлення та розвиток творчих здібностей в дитинстві, а також проведення для педагогів позашкільних установ, батьків консультативної та просвітницької роботи з даного питання.

У «Положенні про позашкільний навчальний заклад» (редакція постанови КМ № 225 від 05.04.2017) зазначено, що сучасний позашкільний заклад – це багатoproфільний широкодоступний заклад освіти, який надає додаткову освіту, спрямовану на здобуття знань, умінь і навичок за інтересами, а також забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та організації змістовного дозвілля.

У наукових розвідках багатьох учених знайшли відображення проблеми художньо-естетичного виховання творчої особистості засобами позашкільної

освіти: О. Биковська, В. Вербицький, В. Мачуський, Г. Пустовіт, С. Сисоєва, Т. Сущенко та інші.

Наші спостереження та дослідження науковців дають підстави стверджувати, що у позашкільних закладах створені найбільш сприятливі умови щодо розвитку творчого потенціалу особистості, її задатків та здібностей. Зокрема, як зазначає Тетяна Іванівна Сущенко, виховний потенціал позашкільного закладу зумовлений такими факторами і обставинами:

- особливі відносини, які найкращим чином залучають кожну дитину до активної перетворюючої діяльності;
- гарантія і забезпечення можливості практичного здійснення розвитку творчих інтересів і здібностей;
- вільний вибір будь-якого виду діяльності;
- наявність технологій виховання всебічно розвиненої гармонійної особистості, створення такого типу відносин, за якими сама особистість прагне максимальної реалізації сил і здібностей.

При цьому головною метою позашкільних закладів є забезпечення потреб у творчій самореалізації, здобуття додаткових знань, умінь та навичок за інтересами та вибором.

Нами було проведено дослідження у 2016-2017 рр. на базі Полтавських навчально-виховних закладів художньо-естетичного спрямування. У ньому брали участь 90 дітей віком від 7 до 14 років.

З метою вивчення творчого потенціалу та здібностей у вихованців позашкільних установ, нами проведено ряд методик: тест «Неіснуюча тварина», графічний тест Вартега «Кола», тест «Анаграми» (за модифікацією Н.А.Головань).

Тест «Неіснуюча тварина» належить до проєктивних методик. Виконуючи малюнок, дитина через рухи руки, виявляє певний зміст своїх думок, психіки. Звичайно, це відображення не показує всю складність психічного світу особистості, але деякі прояви її виявляє [1].

Тест «Анаграми» (за модифікацією Н.А.Головань) спрямований на визначення рівня розвитку творчих компонентів мислення (гнучкості мислення). За 5-10 хвилин досліджувані мають скласти із анаграм слова, використавши всі букви та не додаючи інших. Анаграми підбиралися самостійно на творчу тематику: сіньо, неучь, азва, кожал, рабаф, ценос, шкаач, траліпа, атсін, доріа, тельвчи, товівокр, налги, стадірь, ківон, їйбли, скет, нийіс, речнийво, стапл, люконма, злекпин, ртаника, віцьело, оіч, ліст, обрато, пірап, ціпаль, міктана, селщіть, круа, ім'яс, еплот, кірамаке [2].

Графічний тест Вартега «Кола» дає можливість вивчити індивідуальні особливості невербальних компонентів творчої уяви. Дитині пропонували бланк з двадцятьма колами (діаметр кожного – 3 см) та прохали намалювати як можна більше предметів або явищ, використовуючи кола як основу [3].

Оцінка виконання тестів проводилася за такими показниками:

- швидкість – кількість відповідей;
- гнучкість – ступінь різноманітності відповідей;
- оригінальність;
- ступінь деталізації відповідей;
- легкість виконання дітьми запропонованих завдань[4, с.81].

За результатами тесту «Неіснуюча тварина» нами встановлено, що майже у всіх досліджуваних дітей при зображенні фігури певної істоти переважала креативність. Діти добре проявили свою оригінальність, креативність, гнучкість мислення, уяву та фантазію.

За результатами тесту «Анаграми» нами виявлено: 25% дітей має гнучке мислення з елементами самобутності, оригінальності, 67% досліджуваних – високу гнучкість мислення і 8% дітей – середні показники гнучкості мислення. Отже, у дітей, які відвідують позашкільні заклади освіти висока гнучкість мислення.

Аналіз даних, отриманих у результаті використання тестової методики «Кола» та спостереження за досліджуваними дають підставу

стверджувати, що 75% дітей досить легко виконували запропоноване завдання, а також 42% дітей проявили оригінальність. Дітям притаманні кмітливість, спостережливість, вияв елементів творчості під час виконання завдань. Вони показали не лише здатність точно помічати аналогії між предметами, а й вміння пропонувати оригінальні варіанти, які доповнюють стандартне бачення об'єктів, предметів, явищ.

Дані наших досліджень показують, що переважна більшість дітей, які відвідують позашкільні заклади володіє специфічними психосоціальними особливостями, найважливішими серед них є: високий рівень пізнання; підвищена концентрація уваги; раннє визначення сфери сталих інтересів; багатий словниковий запас; творча уява; широка система соціальних цінностей. Вони із задоволенням мріють, фантазують, схильні до тривалих розповідей про вигадані події, відтворюють думки і переживання в різних видах мистецької діяльності.

Отже, великий потенціал для розвитку творчих здібностей мають діти, які відвідують навчально-виховні заклади художньо-естетичного спрямування. Переконані, позашкільні установи спрямовані на розвиток у вихованців здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю.

Вважаємо, самим правильним і мудрим рішенням батьків буде записати дитину в творчу студію або гурток, де є не тільки досвідчені педагоги та особлива обстановка, а й тепла дружня атмосфера, яка дозволить вільно і безбоязно висловлювати свої ідеї, думки. Саме такий соціально-психологічний клімат, наповнений сміхом, радістю, оригінальними ідеями, створюється людьми, захопленими однією справою. І таке спілкування буде корисно і малюкові, і звичайно, його батькам.

Список використаних джерел

1. Інтерпретація проєктивної методики «Неіснуюча тварина»
<https://dytpsyholog.com/.../>

2. Дмитрієва С.М. Методи дослідження творчих здібностей школярів: Посібник-практикум / С.М. Дмитрієва, Н.В.Гаврилова. – Житомир, 2002. – 40 с.
3. Тести – креативність. – 67с. // https://docs.google.com/document/d/1DoQ-wrmUYgF_1T243NR7qa_dDD2euRmPEYfyy5MhnNw/edit
4. Куліш Н. М. Розвиток самосвідомості обдарованих дітей у спільній діяльності: Дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07/ Н. М. Кулш.– К., 2003. – 210 с.